Heidi Lokasaari, lakimies,
Rikosseuraamuslaitos
6.6.2025

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta (HE 53/2025 vp)**

Rikosseuraamuslaitos pitää esitettyä kokonaisuutena kannatettavana. Muutoksia on osin valmisteltu työryhmässä, johon on osallistunut myös Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä.

**Avolaitokseen sijoittaminen**

Esityksessä ehdotetaan avolaitokseen sijoittamista koskevien säännösten muuttamista siten, että sijoituspäätöstä tehtäessä kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota vangin rikollisuuden laatuun ja vangin vaarallisuuteen.

Rikosseuraamuslaitos toteaa, että ehdotetut täsmennykset sääntelyyn vastaavat sitä, mitä avolaitossijoitusta harkittaessa otetaan huomioon. Esitetty selventää nykyistä käytäntöä siitä, ettei järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneitä vankeja lähtökohtaisesti sijoitettaisi avolaitokseen. Olennaista on, että edelleen voitaisiin käyttää yksilökohtaista harkintaa vangin vaiheittaisen vapautumisen mahdollistamisessa, eikä avolaitossijoitusta ole kategorisesti estetty minkään vankiryhmän osalta. Tämä on esityksessä huomioitu.

Rikosseuraamuslaitos pitää perusteltuna määräaikaisista avolaitossijoituksista luopumista. Toistaiseksi voimassa olevat avolaitossijoitukset tukevat Rikosseuraamuslaitoksen strategisen tavoitteen mukaisesti vaiheittaista vapauttamista ja on vangin näkökulmasta ennustettavampia. Myös sähköiseen valvontaan sitoutumista koskeva lisäys on perusteltu ja selkiyttää myös vangille hänen velvollisuuksiaan.

**Varmuusosastot**

Rikosseuraamuslaitos pitää perusteltuna, että varmuusosastot perustettaisiin jatkossa vankiloiden järjestyssäännöissä.

Varmuusosastosijoituksen lähtökohtana olisi jatkossa, että sijoittaminen on välttämätöntä pykälässä säädetyn toiminnan estämiseksi. Sijoittaminen voitaisiin tehdä sen estämiseksi, ettei vanki jatka rikollista toimintaa vankilassa. Sääntely ei enää edellyttäisi epäilyä säännöksessä mainittujen rikostunnusmerkistöjen täyttymisestä,

vaan sijoittaminen perustuisi kokonaisarvioon vangin toiminnasta. Rikosseuraamuslaitos pitää muutoksia sijoittamisen edellytyksiä selkeyttävinä. Välttämättömyyttä voidaan Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta pitää oikeana kynnyksenä varmuusosastosijoitukselle.

Rikosseuraamuslaitos pitää tutkintavangin varmuusosastosijoittelun mahdollistamista kannatettavana ja vankilaturvallisuutta tehostavana uudistuksena.

Täsmennykset koskien varmuusosastolle sijoitetun vapaa-aikaa, toimintoihin osallistumista, viestintää, tapaamisia ja muita yhteyksiä vankilan ulkopuolelle selkiyttävät nykytilannetta. Rikosseuraamuslaitos saattaa kuitenkin harkittavaksi, olisiko tutkintavankeuslain kohdalla tarpeen viitata pakkokeinolain yhteydenpitorajoituksia koskeviin säännöksiin.

Rikosseuraamuslaitos pitää kannatettavana, että varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelua voitaisiin vankeuslain 13 luvun 5 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa kuunnella ja tallentaa. Rikosseuraamuslaitos katsoo lisäksi olevan välttämätöntä, että vastaava mahdollisuus vankien ja erityisesti varmuusosastovankien tapaamisen tekniseen kuuntelemiseen ja tallentamiseen säädetään myös vankeuslain 13 luvun 13 §:n mukaisen videoyhteyden välityksellä toteutettavan yhteydenpidon kohdalla. Erityisesti vankimäärien kasvaessa ja videotapaamisten käytön tarpeen lisääntyessä on vankilaturvallisuuden ja vankila-aikaisen rikollisuuden estämisen näkökulmasta kriittistä, että vankien ja erityisesti varmuusosastovankien videotapaamisia voidaan kuunnella ja tallentaa. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei tätä mahdollista viittausteknisen virheen vuoksi, mutta asiantilan korjaaminen on hyvin yksinkertaista lisäämällä videotapaamisia koskevan vankeuslain 13 luvun 13 §:n 2 momenttiin viittaus tapaamisten valvontaa koskevan 2 §:n 2 momentin lisäksi myös saman lainkohdan 3 momenttiin, jossa säädetään tapaamisten teknisestä kuuntelemisesta ja tallentamisesta.

**Määräaikainen päätös puhelun kuuntelemisesta**

Jatkossa vankeuslain 12 luvun 7 §:n nojalla tehtävä päätös puhelun kuuntelemisesta voitaisiin tehdä kahden viikon määräajaksi. Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset. Rikosseuraamuslaitos kannattaa puheluiden kuuntelemisen päätöksentekotavan osalta esitettyä muutosta.

**Vankilaan ottamisen rajoittaminen**

Vankilaan ottamisen rajoittamisen osalta esitetyt muutokset ovat kokonaisuutena kannatettavia.

**Muut muutokset**

Päivystävälle virkamiehelle säädettäisiin toimivalta tehdä päätös etsintäkuuluttamisesta, jollei asia siedä viivytystä. Erehdyksessä poistuneen toimivaltasäännöksen lisääminen takaisin on perusteltua.

Lisäksi säädettäisiin kiellosta käyttää sitomisvälineitä synnytyksen yhteydessä. Rikosseuraamuslaitos pitää lisäystä selkeänä ja kannatettavana, vaikka säännöksen soveltamistilanteet lienevätkin varsin harvinaisia.

Turvatarkastuksen suorittaminen, sitominen ja voimakeinojen käyttö eivät olisi enää sidoksissa vankila-alueeseen tai vanginkuljetukseen. Tutkintavankeuslain säännökset tutkintavangin turvatarkastuksesta ja sitomisesta sekä voimakeinojen käytöstä muutettaisiin sanamuodoiltaan vastaaviksi. Rikosseuraamuslaitos pitää muutosta perusteltuna sen turvaamiseksi, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä olisi riittävät toimivaltuudet toimia vankilan ulkopuolella. Toimivaltuuksissa olisi Rikosseuraamuslaitoksen mielestä tärkeää huomioida voimakeinojen käytön mahdollisuus ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin kiinni ottamisen ja vankilaan toimittamisen lisäksi myös vankeuslain mukaisissa siviilityöluvissa, opintoluvissa sekä luvissa valvottuun vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta. Tarve ottaa vanki kiinni ja toimittaa hänet vankilaan esimerkiksi ulkopuolisella toimintapaikalla suoritetun välittömän valvonnan yhteydessä liittyy yhtä lailla kaikkiin edellä mainittuihin vankeuslain 8 luvun toimintaan sijoittamista koskeviin tilanteisiin, joissa vanki liikkuu itsenäisesti vankilan ulkopuolella.

**Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus**
Heidi Lokasaari
Lakimies
Rikosseuraamuslaitos
heidi.lokasaari@om.fi